

HØRINGSSVAR NOU 2016 – 17 PÅ LIK LINJE

INNLEDNING

NOU 2016 – 17 "PÅ LIK LINJE" sier hvilke grunnleggende rettigheter rettighetsutvalget mener er nødvendig for mennesker med utviklingshemning. Vi har flere bemerkninger til dette.

Landsforbundet for Utviklingshemmede og Pårørende håper at vårt syn blir hensyntatt. Det er viktig at utfallet av dette arbeidet får positive konsekvenser for alle mennesker med utviklingshemning og deres familier. LUPE understreker at mennesker med utviklingshemning er svært forskjellige. Mange klarer seg selv i samfunnet og vil ha behov for arbeid og et liv slik de fleste av oss har, men mange har behov for en annerledes hverdag hvor de blir ivaretatt med aktiviteter, trening og opplæring i voksen alder. Mange har store funksjonshemninger i tillegg til sin utviklingshemning. Dette mener vi i LUPE at utvalget ikke har lagt nok vekt på.

LUPE minner om at Norge er et langstrakt land og at det er stor forskjell på kommunale tjenester i by og land. En eventuell reform må derfor være tilpasset for hele landet. Videre mener vi at det må gjennomføres en kartlegging av samtlige mennesker med utviklingshemning som bl.a. viser hvor mange som vil ha best nytte av og ønsker seg VTA, andre tiltak eller dagsenter.

LUPE savner løft og innspill vedrørende mennesker med utviklingshemnings rett til ulike støtteordninger som hjelpemidler, samfunnsservice og bistand samt annen nødvendig hjelp.

LUPE savner også innspill vedrørende ivaretagelse av utviklingshemmedes tros- og livssynsutøvelse og ber om at dette utredes.

LUPE savner innspill om bistand og tjenester til pårørende.

LØFT 1 – SELVBESTEMMELSE OG RETTSIKKERHET

19.2.5 Endring av regler om bruk av tvang

Utvalget mener at de tvangshjemlene i lovverket, som gir særlig adgang til bruk av makt og tvang overfor personer med utviklingshemning, må oppheves. Dette gjelder helse- og omsorgstjenestelovens kapittel 9, pasient og brukerrettighetsloven kapittel 4 A og vergemålsloven. Rettighetsutvalget ser imidlertid at det er behov for adgang til bruk av tvang i helse- og omsorgssektoren og anbefaler at tvangsbestemmelsene i lovs form erstattes av generelle bestemmelser/regler som kan brukes "i nødstilfeller". Videre foreslår utvalget å bygge på nødrett i straffeloven i de tilfeller hvor tvang må benyttes.

LUPE mener at regelverk for makt og tvang må ligge til helse- og omsorgstjenesteloven og pasient og brukerrettighetsloven samt i vergemålsloven, men at det er nødvendig å foreta en gjennomgang av lovverket, også vedrørende dispensasjoner fra utdanningskravet.

LUPE frykter at opphør av alle lovhjemler med hensyn til tvang og makt og med bruk av nødrett i straffeloven vil føre til at enkelte mennesker med utviklingshemning blir isolert og derved få redusert livskvalitet. Det vil bli vanskelig å få personell til å arbeide for disse menneskene hvis den ansatte kan bli strafferettslig ansvarlig for sitt arbeid. LUPE er sterkt i mot at retten til at foreldre eller andre med foreldreansvar ikke skal ha rett til å gi samtykke til helsehjelp, jfr. Pasient og brukerrettsloven kapittel 4 A. Dette vil bety at mange mennesker med utviklingshemning ikke vil få nødvendig helsehjelp.

19.2.2 Gratis rettshjelptiltak for personer med utviklingshemming

LUPE støtter forslaget om å etablere gratis rettshjelptiltak for mennesker med utviklingshemming. Et konkret tiltak kan være å opprette et nasjonalt ombud som jobber både juridisk og etisk. Et slik ombud gis forslags og innstillingsrett og må følge den utviklingshemmede fra fødsel til død.

19.2.3 Rett til beslutningsstøtte

Utvalget foreslår å gi utviklingshemmede rett til beslutningsstøtte og at alle skal ha egen beslutningsrådgiver. LUPE mener at det må foreligge en individuell vurdering der det bl.a. tas hensyn til intellektuelt funksjonsnivå.

19.2.4 Endring av regler om fratakelse av rettslig handleevne

Rettighetsutvalget foreslår å endre reglene for fratakelse av rettslig handleevne. Vi viser til at bestemmelsen er regulert i vergemålslovens § 22 og den regulerer flere grupper enn utviklingshemmede. LUPE ber derfor at forslaget om å endre reglene for fratakelse av rettslig handleevne sendes til konsekvensutredning.

Nytt forslag

NRK har hatt en artikkelserie der det kom frem at det sitter ca. 1000 personer med utviklingshemming i norske fengsler og i de aller fleste tilfeller har ingen oppdaget at de har en utviklingshemming. LUPE ber om at det blir innført en fast rutine med rettspsykiatrisk undersøkelse umiddelbart ved alle pågripelser. Formålet med dette er både å avdekke en eventuell strafferettslig tilregnelighet/utlregnelighet og om det foreligger en utviklingshemming.

LØFT 2 – LIKEVERDIG OG INKLUDERENDE OPPLÆRING

I begrunnelsen for løftet skriver utvalget bl.a. følgende: "Utvalgets gjennomgang viser at den ordinære skolen i liten grad er tilrettelagt for utviklingshemmede elever." Videre blir det skrevet: "I tillegg tyder utvalgets gjennomgang på at elever med utviklingshemming mottar et dårligere undervisningstilbud enn andre elever." Dette angivelig på grunn av at utviklingshemmede elever blir undervist svært mye av assistenter. Det er ikke tatt hensyn til at svært mange av disse "assistentene" er fagutdannede barne- og ungdomsarbeidere med pedagogisk kompetanse til å kunne drive med undervisning som er tilrettelagt av lærer. Utvalget har raskt konkludert med at utviklingshemmede ikke mottar likeverdig undervisning. Det er ikke tatt hensyn til elevenes kognitive nivå, diagnose eller hindringer som kan medføre at man ikke har utbytte av likeverdig undervisning. LUPE sitter med den opplevelsen at dette løftet er mest rettet mot de elevene som er lettere utviklingshemmet og man har tydeligvis glemt alle de som har mer alvorligere diagnoser og lavere kognitivt funksjonsnivå.

20.2.1 Elever med utviklingshemming skal undervises av lærere

I utgangspunktet er Lupe enig i at alle elever skal ha undervisning av lærer, men vi må også åpne for og få inn andre kompetansegrupper, for eksempel vernepleiere inn i undervisningsstillinger. Dette på grunn av deres spisskompetanse innen utviklingshemming og tilrettelegging av opplæringstiltak til bruk i bolig og lignende. Vernepleiere vil være et godt faglig tilskudd og vil være i stand til å tilrettelegge undervisning på en bedre måte enn mange lærere vil gjøre, spesielt med tanke på utviklingshemmede og multifunksjonshemmede som trenger omfattende tilrettelegging innen opplæring.

20.2.2 Utvikle standard for læringsmiljø og kartlegging av utbytte

Å utvikle en felles nasjonal mal/standard for å kunne kartlegge måloppnåelse er et meget positivt tiltak som kan være med å bedre undervisningen, men dette verktøyet må tilrettelegges slik at det kan tilpasses den enkeltes elevs muligheter til å lære ut fra diagnose, kognitivt funksjonsnivå og andre faktorer som kan hindre faglig utvikling.

20.3.2 Tydeligere krav til PP-tjenestens virksomhet

LUPE er positiv til å sette klare krav til PPT i forhold til deres virksomhet i samarbeid mellom skole, elev og pårørende. For å få dette på plass må bevilgningene økes slik at man får større kapasitet hos PPT til bedre å kunne yte den allerede pålagte virksomhet. PPT vil trenge omfattende løft både økonomisk, ressursmessig og kompetansemessig for å kunne klare det som er foreslått i NOU 2016:17.

LUPE savner også et større krav om å ta Statped mer i bruk i forhold til utredning og tilrettelegging av opplæring. Det virker nå som at det er svært vanskelig for det lokale PPT-kontoret/skolen å ta kontakt med Statped på grunn av økonomiske forhold og ikke minst på grunn av at det virker som et nederlag for mange skoler og PPT-kontor å be om bistand fra Statped. I forhold til Statped så virker det som utvalget fullstendig har glemt denne ressursen og tydeligvis ikke har sett nytten av den ressursen som Statped kan være.

20.3.3 Godkjenningsordning for spesialskoler og spesialklasser

Med hensyn til en godkjenningsordning, med hensyn til spesialskoler og forsterkede enheter/spesialklasser er LUPE sterkt i tvil om hvordan man tenker denne ordningen skal fungere. Det er i dag ingen godkjenningsordning til disse tilbudene – *PÅ LIK LINJE* – med ordinære skoler. En slik godkjenningsordning kan være i strid med lovverket og vil i så fall kreve lovendringer, som da også må gjelde for ordinære skoler. Selv om nærskolen brukes så har vi ingen garanti for at undervisningen er god nok for den utviklingshemmede eleven. Våre erfaringer viser at undervisningstilbudet på spesialskoler med mer kan være bedre tilrettelagt for den enkelte elevs behov i motsetning til hva eleven kan forvente å få i nærskolen.

LUPE er svært skeptisk til mindretallets forslag om å legge ned alle spesialtilbud, da dette vil gå ut over mange utviklingshemmedes opplæringstilbud. Det vil medføre at mange vil tape gode muligheter til å få et faglig utbytte. LUPE mener det må innføres fritt skolevalg for alle elever med generelle lærevansker.

LØFT 3 – ARBEID FOR ALLE

LUPE mener at utvalgets forslag i dette løftet viser at det er mennesker med lett utviklingshemning utvalget ønsker å løfte, ikke de menneskene med lavere kognitivt funksjonsnivå.

LUPE er enig med utvalget at mange mennesker med utviklingshemning ønsker å være i arbeid. Vi er også enig i at mange flere enn i dag kunne hatt et arbeid i skjermet virksomhet eller i det vanlige arbeidslivet. Teknologi vil være et godt hjelpemiddel til å få inkludert flere mennesker med utviklingshemning i arbeidslivet.

LUPE vet at ikke alle mennesker med utviklingshemning kan klare å utføre et arbeid, selv om det er en rettighet de har. Mange mennesker med utviklingshemning definerer selv at de er i arbeid når de for eksempel er i aktivitet på et dagsenter eller aktivitetssenter. Det finnes mange definisjoner på arbeid. LUPE ønsker at aktivitet utenfor hjemmet skal være lovbestemt for samtlige mennesker med utviklingshemning.

21.2.1 Kommunalt ansvar for å tilby tilrettelagt arbeid

Utvalget påpeker at svært mange mennesker med utviklingshemning deltar i aktiviteter på kommunale dagsentra og mener at disse personene kunne vært i arbeidsmarkedstiltak.

LUPE ser ikke bort i fra at det finnes flere som i dag er på dagsenter som kunne vært i skjermet virksomhet. Det finnes imidlertid mange som ikke vil ha nytte eller klare arbeidsoppgavene i en slik virksomhet. Årsaken kan både være psykisk og fysisk. Mange vil ha en bedre hverdag på et godt og aktivt dagsenter. **LUPE** tenker blant annet på de mange som trenger daglig pleie, fysisk aktivitet som trening, behandlinger og vedlikehold av ferdigheter de kan mestre. Dette innebærer også mennesker som først og fremst har behov for trygge sosiale opplevelser som gir en god hverdag og økt selvtillit. Det betyr også at de som har behov for å være i skjermede omgivelser får dette.

21.2.2 Arbeidsevnevurdering for alle med utviklingshemning

Arbeidsevnevurdering for alle personer med utviklingshemning vil føre til at enkelte blir erklært arbeidsufør og herved ikke har krav på uføretrygd. **LUPE** vil sterkt understreke at det er stor forskjell på det å være arbeidsfør og det å ha mulighet for virkelig å kunne få og beholde et arbeid. Ikke minst i et samfunn med økende antall arbeidsløse vil full sysselsetting av mennesker med utviklingshemning ikke være mulig. **LUPE** er derfor ikke enig med utvalget at samtlige skal gjennomføre en arbeidsevnevurdering. Hvis arbeidsevnevurdering blir bestemt gjennomført må resultatet vise at den utviklingshemmede har evne til å forstå og oppfatte situasjoner. Det må aldri være i tvil at vedkommende har evner til å utføre praktiske arbeidsoppgaver.

21.2.4 Forsøk med alternative rammer for VTA

Utvalget foreslår at det skal utprøves alternative rammer for VTA samt at alle som kommer inn under Folketrygdlovens § 12 – 13, tredje ledd (Ung ufør) samt alle som kommer inn under Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester skal over til arbeidsmarkedstiltak, med andre ord: De aller fleste. Videre sier utvalget at det bør være kommunes ansvar å tilby VTA samt at unge skal prioriteres. **LUPE** kan ikke se at noen av de foreslåtte forsøksordninger vil øke muligheten for flere VTA-plasser eller gi bedre muligheter til arbeid.

LUPE mener at tiltaksforskrift om arbeidsmarkedstiltak § 14-8 endres slik at VTA i skjermet virksomhet finansieres 100% av staten og at VTA i ordinær og skjermet virksomhet utgjør lik tilskuddssats. **LUPE** mener også at VTA blir et tilbud uten et høyt produksjonskrav slik at flere utviklingshemmede kommer inn på tiltak. NAV sitt ansvar for oppfølging av tiltak må skjerpes.

28.3 Kostnader arbeid for alle

Det er antydning i NOU at samfunnet kan spare midler på å overføre mennesker med utviklingshemning fra dagsenter til arbeidsmarkedsetaten. **LUPE** vil derfor understreke at dette forslaget ikke vil gjøre disse menneskene mindre funksjonshemmede. Behovet for pleie, fysiske aktiviteter og skjerming vil fortsatt være tilstede. Det koster!

LØFT 4 – GOD HELSE OG OMSORG

LUPE stiller seg positivt til de tiltak som er foreslått i dette løftet, men vil komme med følgende kommentarer:

22.2.2 Styrke kapasitet og bemanning i habiliteringstilbudet

Vi ser positivt på at man ønsker å styrke kapasiteten og bemanningen innen habiliteringstilbudet. For å få dette til må man få på plass en bemanningsnorm som krever at man må ha visse faggrupper innen habiliteringstilbudet for både barn og voksne. I dag er det stor variasjon med hensyn til hvilke kompetanse som finnes på de forskjellige habiliteringstjenestene rundt om i landets helseforetak.

22.2.3 Veileder for helseoppfølging av personer med utviklingshemming

Grundig helseoppfølging er viktig for å opprettholde god helse og livskvalitet, så vi ser positivt på at man vil innføre årlige helsekontroller av utviklingshemmede. Det **LUPE** ser med bekymring på er at denne kontrollen skal utføres av fastlege. Det er i dag svært få fastleger med kompetanse innen utviklingshemming og de helsevansker som denne gruppen har og kan få. Mange utviklingshemmede bruker en del medisiner i form av antipsykotiske midler, AD/HD-medisiner og lignende. Dette er behandlingsmetoder som ordinære fastleger, innen allmennmedisin, har lite kunnskap om. Noe vi dessverre ser i form av meget høyt forbruk av beroligende og andre medisiner. Et krav til de legene som skal utføre slike helsekontroller er at de må ha en viss kompetanse innen psykiatri, i tillegg til indremedisin, for å kunne utføre og behandle denne gruppen. Overdreven bruk av antipsykotiske medisiner fører bl.a. til økt dødelighet som følge av bivirkninger.

LUPE er forbauset over at utvalget ikke har nevnt viktigheten av ferie for å opprettholde GOD helse – *På lik linje* med andre samfunnsborgere. Norges lovverk er ikke tilpasset behov for ferie for mennesker med utviklingshemming. **LUPE** krever at utviklingshemmede skal få rett til ferieavvikling ved at det lovfestes et tilskudd til feriereiser for mennesker med utviklingshemming og til nødvendig ledsager. Dette kan lovfestes i Helse- og omsorgstjenesteloven.

LUPE er svært bekymret over at utvalget ikke har vist vilje til å prioritere økt bistand og tjenestetilbud til pårørende som har utviklingshemmede barn. Det vi ser er et mangelfullt tilbud innen avlastning, omsorgslønn, BPA og andre tilbud. Mye av dette skyldes kommunenes manglende vilje til å prioritere slike tilbud, noe som fører til økt slitasje på familiene. På lang sikt fører dette til skilsmisser, økt sykkelighet hos foreldrene og manglende evne til å yte god omsorg til de utviklingshemmede barna og deres søsken med mer.

Det er derfor svært viktig at det iverksettes nødvendige tiltak slik at familiene får den hjelp og støtte som er nødvendig for å kunne klare seg gjennom hverdagen. Disse familiene trenger nødvendig og god avlastning som er tilpasset deres behov for avlastning, enten gjennom BPA-ordningen, kommunale ordninger eller private avlastningstiltak hos familier.

Mange familier vil også ha behov for omsorgslønn, da vi ofte ser at en av foreldrene må redusere eller slutte å jobbe. Dette medfører økt slitasje som følge av redusert inntekt og her skal omsorgslønnsordningen kunne komme inn og avlaste familien slik at de slipper den ekstra belastningen det er å ha redusert kjøpekraft og i verste fall havne i fattigdom. Omsorgslønnsordningen må overføres til å bli en statlig ordning for å sikre finansieringen av dette tilbudet.

LØFT 5 – EGET HJEM

Utvalget har tatt for seg mange problemstillinger når det gjelder bolig og mye er bra.

Menneskerettighetene sier:

"Konvensjonspartene anerkjenner retten til tilfredsstillende bolig, Konvensjonspartene skal treffe nødvendige tiltak for å virkeliggjøre denne rett."

CRPD pålegger statene å sikre at utviklingshemmede har anledning til å velge bosted, og hvor og med hvem de skal bo sammen med.

For mennesker med utviklingshemning er dagens situasjon at mange ikke kan velge hvor de vil bo og heller ikke med hvem. Kommunene bygger ut boliger som skal sikre effektiv drift av omsorgstjenestene og samle flest mulig på samme sted for å utnytte ressursene mest mulig effektivt. Nettopp dette skulle det bli slutt med etter ansvarsreformen i 1991.

Det virker nå som mange er blitt reformert til ensomhet. På institusjonen hadde de "likesinnede" som de kunne kommunisere med, til tross for lite språk. Mange av disse sitter i dag ensomme uten annen kontakt enn besøk fra omsorgspersonalet og familien.

LUPE er fornøyd med at utvalget ser at det er viktig med en god bosituasjon for personer med utviklingshemning og ønsker å gjøre noe med dette.

LUPE mener imidlertid at mange, på grunn av sin kognitive situasjon, må bo i bofellesskap. Det er viktig at boliger blir gjort lettere tilgjengelig for utviklingshemmede gjennom universell utforming.

Når pårørende, sammen med utviklingshemmede, ønsker å kjøpe bolig må kommunene gå inn med hjelp for å få boligen tilrettelagt for nødvendig hjelp og bistand. Utvalget foreslår å endre § 3-7 i Helse og omsorgstjenesteloven, slik at det blir en lovpålagt plikt for kommunen til å skaffe bolig.

23.2.1 Ny lovbestemmelse om individuell tilrettelegging av helse- og omsorgstjenestene

Dette er en gruppe som stort sett lever på minstepensjon og uten oppsparte midler slik at de kan komme inn på boligmarkedet i henhold til dagens krav.

Det finnes kommuner som "stikker kjepper i hjulene" med krav om spesifikt bosted for at utviklingshemmede skal få bistand og omsorg av kommunen. Dette gjør det vanskelig "å velge selv" hvor man vil bo.

Mange trenger tilrettelagte boliger (universelt utformet). Dette kan være med på å fordyre boligen slik at det blir vanskelig å kjøpe sin egen bolig. Her må det bedre støtteordninger til, slik at utviklingshemmede har mulighet til å kjøpe egen bolig. **LUPE** understreker at det er svært viktig at boligen er tilpasset den eller de personene som skal flytte inn.

Endring som foreslås i Helse- og omsorgstjenestelovens § 3-7

"Kommunen skal gi nødvendig og hensiktsmessig hjelp til å skaffe en egnet og passende bolig til personer som ikke selv kan ivareta sine interesser på boligmarkedet. Kommunens bistand skal bidra til å sikre en bolig i tråd med brukerens ønsker. Kommunen skal arbeide systematisk og langsiktig for å kartlegge boligønsker for vanskeligstilte på boligmarkedet.

Dette vil omfatte langt flere personer enn personer med psykisk utviklingshemning.

LUPE mener paragraf 3-7 i Helse og omsorgstjenesteloven derfor skal inneholde en regel som gir førsterett til mennesker med utviklingshemning.

23.2.3 Nye vilkår for tilskudd og lån fra Husbanken

Når det gjelder grenser for hvor mange boliger som kan samlokaliseres kan man ikke sette absolutte antall enheter da det er enklere å skaffe tomteareal i mindre kommuner og i distriktene. I pressområder er det knappere tilgang på tomter og boliger for utviklingshemmede. Her må flere enheter kunne samlokaliseres uten at det får institusjonspreg. Trivsel og omsorg som må være det avgjørende. Utvalget foreslår et tak på seks samlokaliserte enheter, når kommunen er byggherre, for å kunne få lån og støtte gjennom Husbanken. Dette er LUPE uenig i.

Med hensyn til samlokalisering av boliger er det ikke akseptabelt at man blander sammen diagnosegrupper, for eksempel psykiatri, rus og utviklingshemmede.

Det er i noen kommuner gjort forsøk med landsbyer hvor det er samlet flere boliger i et område. Her er det muligheter for et sosialt liv med kafé, butikk og lignende.. Dette kunne være en boform for utviklingshemmede og utvikle, muligens også med arbeidsplasser i nærområdet. Eksempler på lignende steder er Vidaråsen i Sandefjord og Gjøåsen i Malvik.

LUPE mener Husbanken, stat og kommune må få bedre løsninger for finansiering av boliger for utviklingshemmede, slik at flere settes i stand til å eie sin egen bolig.

Mange kommunale boliger har i dag så høy leie at det ville vært billigere å eie selv. Flere kommuner benytter nå reglene i Husleieloven til å regulere husleier for vanskeligstilte til "gjengs-leie". LUPE ber derfor myndighetene å sette øvre grense for leiepriser på omsorgsboliger og andre utleieboliger.

Kommunene skal skaffe boliger til vanskeligstilte. Mange må nå overveie å flytte til pårørende. De klarer ikke lengre betale husleien og fremdeles ha penger til mat, klær og fritidssysler. Økningen av uførepensjon med samtidig endring i skatteregler for uføre, sammen med kommunenes "gjengs husleie" har forverret situasjonen for mange av våre grupper. De sliter med å få endene til å møtes.

LUPE ber om at det straks gjøres endringer slik at boligsituasjonen for utviklingshemmede bedres, for eksempel må inntektstaket for bostøtte reguleres i tråd med omlegginger i myndighetenes inntektspolitikk. Dagens sjablongbeløp må endres til mer realistiske satser.

LØFT 6 – KOMPETANSE OG KUNNSKAP

Utvalget viser til i kapittel 24.1 at det er manglende kompetanse blant ansatte i arbeid med mennesker med utviklingshemning. Det kan så være, da det ikke er gitt hvem som helst å arbeide med utviklingshemmede. De menneskelige egenskapene er veldig avgjørende. Mennesker med relasjonsevne og kunnskaper trengs, som utvalget påpeker, men like mye trenger omsorgspersonene rammer til å ta til seg den utrolige mengde kunnskap om utviklingshemmede som finnes både i bok og praksis. Det finnes mange utdanningstilbud i dag, både faglige grunn- og videreutdanninger. Utfordringene i kommunene er at de har få virkemidler til å kunne støtte de personer som vil ta til seg ny kunnskap, eller å samles i settinger for å enes om den gode praksis overfor den enkelte utviklingshemmede.

Utdanningsinstitusjonene i dag rekrutterer forskere. I høyskolesystemet må man nå ha en doktorgrad for å kunne undervise. Det er betenkelig at mange av disse er uten klinisk praksis,

men like fullt er de satt til å lære bort ferdigheter som skal omsettes i praksis. **LUPE** mener vi må være forsiktig med å foreslå utdanninger og programmer som blir mer og mer praksisfrie.

I kapittel 24.2.4 foreslås en lang rekke tiltak rundt forskningsarbeid. **LUPE** mener vi ikke trenger å styrke forskningsfeltet.

LUPE mener det er svært skuffende at utvalget ikke viser til "NOU 1994:8 – Kompetanseutvikling i arbeidet for psykisk utviklingshemmede". Dette er en utredning gjort fra et utvalg nedsatt av Sosial- og helsedepartementet. Dokumentet redegjør meget godt for hva som trengs av kunnskap og kompetanse. Ikke minst bør alle som planlegger utdanning og opplæring ha lest Vedlegg 1 i NOU 1994:8, hvor det gis en meget god redegjørelse av kompetansebegrepet i arbeidet med utviklingshemmede – en redegjørelse som er høyst aktuell også i dag. NOU 1994:8 kan man godt børste støv av. Forslagene i Løft 6 er om lag de samme som de som ble gitt den gang.

LØFT 7 – KOORDINERTE TJENESTER

25.2.1 Kommunal plikt til koordinering av velferdstjenester

Utvalget etterlyser koordinering av de ulike tjenester til mennesker med utviklingshemning. Som utvalget sier det, "arbeidet må være nyttig og ikke ressurskrevende" og foreslår ny § 4 A i Kommuneloven.

Koordinering av tjenester skal avklare ansvarsforhold og arbeidsdeling, og bidra effektivt til felles mål. Ulike mål, verdier, aktiviteter og ressurser må sees i sammenheng og bli prioritert og tilpasset hverandre.

Det ansees svært viktig at alle i støtteapparatet rundt den utviklingshemmede sitter med relevant informasjon for å kunne ta gode beslutninger. De fleste utviklingshemmede har en ansvarsgruppe. Her burde det være selvfølgelig at kommunene hadde en koordinator som har en administrativ rolle, og som jobber på tvers av sektorer, i nær kontakt med den utviklingshemmede og foresatte/verge. Koordinator kunne også ha en rolle som rådgivende overfor bruker, hjelp til søknader, anker osv.

For den utviklingshemmede og foresatte/verge vil det ha stor betydning og ha en eller et begrenset antall personer å forholde seg til for hjelp og råd. Mange pårørende uttrykker at prosessen med søknader, anker, definering av hjelpebehov og lignende er like stor som selve omsorgsrollen.

At dette forankres i kommunenes generelle plikt til å sikre god koordinering av tjenester og må formuleres tydelig i lovverk samt på et overordnet nivå. Dette blir spesielt viktig hvis ansvaret for tjenester overføres fra stat til kommuner.

LUPE vil minne om:

Det finnes en lovpålagt rett i Helse- og omsorgstjenesteloven og i Lov om helsepersonell som gir rett til personlig og individuell plan (IP) og koordinator, tiltak som skal sikre individuelle, tilrettelagte og helhetlige tjenestetilbud til mennesker med behov for langvarige og koordinerte tjenester.

Svært mange mennesker med utviklingshemning har i dag ingen IP. Enda færre har koordinator. Problemet er at de færreste kjenner til dette, noe som er årsak til at dette ikke fungerer, til tross for at det er lovpålagt.

Ny paragraf 4 i Kommuneleien blir da slik:

”Kommunene skal sikre koordinerte kommunale tjenester til personer med sammensatte og langvarige behov for velferdstjenester. Kommunen skal bidra til koordinering av statlige, fylkeskommunale og kommunale tjenester til personer med sammensatte og langvarige behov for velferdstjenester.

Den utviklingshemmede eller dennes (foresatte) verge har rett til å bli hørt i alle prosesser.”

LØFT 8 – MÅLRETTET STYRING

Uttalt av tidligere generalsekretær Liv Arum i FFO – Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (NAKU/Utvikling 1/2013): Tror mange tenker på utviklingshemming som et sosialt og medisinsk problem mer enn noe som handler om menneskerett.

Uttalt av flere fagfolk: Først 20 år etter Ansvarsreformen, settes det fokus på utviklingshemmedes levekår. I mellomtiden har det vært stille, selv om det har vært allment kjent at utviklingshemmede diskrimineres på alle livsområder. Kort kan nevnes: Ikke samme tilgang til helsetjenester som resten av befolkningen, de får ikke selv velge hvor og med hvem de skal bo, de utsettes for feilaktig og utilbørlig bruk av tvang og makt, dårligere utdanningstilbud, utestengt fra ordinært arbeidsliv, begrensede muligheter til å oppnå gode fritidstilbud, behov for tilrettelegging, skole- og opplæringstilbud osv.

26.2 Nasjonal plan

Behovsrettet tiltak: Utvalget mener det er behov for en styrket statlig og kommunal innsats gjennom politisk forståelse slik at utviklingshemmede får nytte sine grunnleggende rettigheter *PÅ LIK LINJE* med andre. Videre sier utvalget at det må tydeliggjøres ved den departementet som har politikeransvar, at det må utarbeides planer samt at det må opprettes et fagorgan som har som primæroppgave å følge opp forpliktelsene i CRPD. LUPE mener: Ansvaret må tydeliggjøres ved at ett departement (mot i dag flere departementer) får pådriver – og oppfølgingsansvaret – med andre ord, en samordnet innsats på tvers av sektorene som de utviklingshemmede berøres av. Som Rettighetsutvalget foreslår, vil det være fornuftig at ansvaret tillegges Barne- og Likestillingsdepartementet, BLD, som før har som oppgave å være koordinerende pådriver for å realisere målsettinger på politikerområdet samt koordinere politikken på tvers av de enkelte departement. Departementet må da få styrket sin statlige og kommunale innsats på politikkområdet. Departementet må videre få involvere seg i alle faser i den politiske prosessen og må ha ansatte med kunnskap om alle typer mennesker med utviklingshemning og om deres behov, levekår etc. Utvalget sier selv at det nå er ”uklart hva som er BLDs rolle som pådriver for politikken for mennesker med utviklingshemning.”

LUPE vil gi klart uttrykk for at følgende må gjennomføres for å kvalitetssikre menneskerettighetene:

Opprettelse av et eget nasjonalt ombud med et eget fagråd med gitte retningslinjer som direkte underlegges BLD med ansvar for rapportering til Stortinget. Ansvar for gjennomføring, oppfølging og evaluering samt forbedringsforslag tillegges BLD i samarbeide med for eksempel Bufdir. Fagråd sammensatt av fagfolk, brukerrepresentanter fra organisasjoner, KS og politikere.

Fylkesmannen må fortsatt være ansvarlig for gjennomføring av årlige tilsyn slik praksis har vært. Det rapporteres til Statens helsetilsyn, det nasjonale ombudet og BLD. Kriteriene for disse tilsynene fastsettes av disse.

På kommunalt- og fylkesnivå må oppfølgingsansvaret i henhold til nasjonale retningslinjer og FN-konvensjonen om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne organiseres og forsterkes på lik linje som over. Ombud og fagråd / brukerråd (sammensettes av representanter fra brukerorganisasjoner, KS, ansatte og rådmenn med mer). Ombud og fagråd må her være lovpålagt.

26.2.5 Indikatorsystem for målrettet styring

I mandatet til utvalget heter det at det skal legges frem forslag til indikatorsystem som kan dokumentere måloppnåelse over tid. Dette mener LUPE kan legges til det nasjonale ombudet for mennesker med utviklingshemning. LUPE mener at utgangspunktene, foruten de åtte LØFT, må være hele CRPD. Som utvalget foreslår må indikatorsystemet utformes i samarbeid med relevante sektormyndigheter, kommunespekeret, fagmiljøer og interesseorganisasjoner – som for eksempel

Landsforbundet for Utviklingshemmede og Pårørende

Oslo, 11. februar 2017

Harald M. Kvame Hansen
Styreleder

Solveig Klinkenberg
Styremedlem

GODKJENT OG EKSPEDERT ELEKTRONISK